

De stem van het kind

Verhalen van kinderen van wie de ouder misbruikt is

Colofon

ISBN: 978 90 8954 819 1

1e druk 2015

© 2015, Hanny Lynch

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving omslag en binnenwerk: Evelien Veenstra

Omslag: Kind met rugzak (brons) Ina Snoeiijing

Foto omslag: Merel Snoeiijing

Foto auteur: Ans van Leeuwen

Redactie: MZ boek- en tekstprojecten/www.zwart-boek.nl

Van dezelfde auteur:

Als het hek van de dam is... Over dromen en incest

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

De stem van het kind

Verhalen van kinderen van wie de ouder misbruikt is

Hanny Lynch

Your children are a gift, but not your property
– Archie Lynch

Inhoud

Dank	9
Voorwoord van Sietske Dijkstra	11
Inleiding	15
<i>Kinderen spreken</i>	21
Anna	23
Arturo en Eva-Marie	31
Brigitte	41
Diana	49
Dieke	57
Dirk	65
Els	71
Eva	81
Joost	99
Koen	109
Laurens	119
Leanne	127
Marco en Lisanne	135
Marja	145
Rik	155
Sean	171
Zomer	179

<i>Professionals spreken</i>	187
Pep Degens	191
Marijke Naezer	199
Nelleke J. Nicolai	209
Bijlage:	
Hoe weet ik welk gehechtheidpatroon ik heb?	219
Nawoord van de auteur	221
Literatuurlijst en hulpverlening	223
Over de auteur	225

Dank

Allereerst wil ik mijn dank uitspreken naar de ‘kinderen’ die zich kwetsbaar hebben opgesteld door hun levensverhaal te delen. Zonder hen was er geen boek gekomen. Ik dank Uitgeverij Elikser voor het vertrouwen en het geloof in het boek. Ook dank ik de Stichting Steunfonds Bestrijding Seksuele Kindermishandeling voor de ruimhartige gift, zodat ik professionals kon inhuren om dit boek tot een goed lopend verhaal te maken. Mick Zwart ben ik dankbaar voor haar enthousiasme, hulp en deskundigheid bij de redactie van mijn manuscript. Zij was er altijd als ik een sparringpartner nodig had, wanneer de moed me in de schoenen zakte. Sietske Dijkstra, Pep Degens, Marijke Naezer en Nelleke J. Nicolai ben ik dank verschuldigd voor hun professionele bijdragen. Ik dank Ans van Leeuwen voor het maken van mijn sprekende portret op de achterflap en Ina Snoeijsing voor het beschikbaar stellen van een foto van haar bijzondere beeldje ‘Kind met rugzak’ voor de cover. Ook Merel Snoeijsing dank ik voor de prachtige foto van het beeldje van haar moeder. Als laatste wil ik mijn liefde voor mijn man Archie Lynch betuigen. Dankzij zijn nooit aflatende steun en enthousiasme bij mijn werk de afgelopen vijfendertig jaar, krijg ik rust en ruimte om te creëren. Dit geldt ook voor onze zonen Rory en Sean, die vierkant achter mij en mijn werk staan. Rory, dank voor het helpen bij het maken van de vragen voor de interviews en Sean, dank voor het vertellen van jouw verhaal in het boek!

Voorwoord

“Ga het aan, duw het niet weg, verwerk je trauma; het liefst voor je zelf kinderen krijgt”, zegt Joost (28) als een van de geïnterviewden. Hanny Lynch sprak in haar drie jaar durende project met negentien volwassen kinderen van vooral seksueel misbruikte moeders en een enkele vader over de invloed van het seksueel misbruik op hun leven. Hanny is zelf moeder en is vroeger seksueel misbruikt. Zij merkte dat zij vanwege de ongelijke krachtmeting ontgaan raakte wanneer haar man met hun zonen stoeide. Ook mochten haar zoons niet buiten in de bosjes plassen. Deze beschermingsdrang is te zien als een poging van de ouders om controle te krijgen over het onvoorspelbare misbruik en wordt ook door veel anderen genoemd. Het boek boeit van kافت tot kافت. In haar doel om de kinderen van seksueel misbruikte ouders een stem te geven, is Hanny Lynch zeker geslaagd. Na de interviews komen drie deskundigen aan het woord. Marijke Naezer spreekt over ouderschap na seksueel misbruik vanuit het perspectief van de ouders zelf. Ze vertelt eveneens dat de Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling (VSK) enige jaren geleden veel reacties ontving op de door haar gestelde vraag welke invloed seksueel misbruik heeft op de relatie met de kinderen en kleinkinderen. Nelleke J. Nicolai neemt ons mee in de grote puzzeltocht van verwerking van misbruik en de vragen die dat opriep in therapie. De verhalen van haar cliënten spoorden haar als therapeut aan tot diepgaande studie, onder andere van hechtingstijlen, en tot het schrijven van een mooi voorstel tot praktijkgericht hechtingonderzoek, dat helaas nooit gefinancierd werd. Pep Degens omschrijft hechting als het zoeken naar nabijheid. Hij

praat bezielde over het grote belang van het helen van gaten in de hechting bij het doorbreken van de spiraal van geweld en stelt vast dat loyaliteit zich ontwikkelt vanuit hechting.

Zelf onderzocht ik het thema van overdracht en ouderschap na mishandeling en misbruik. In de jaren negentig interviewde ik achtentwintig vrouwen en mannen over de invloed van hun jeugdervaringen op hun latere leven, zeventien van hen waren zelf ouders. Ik richtte me vooral op hun relaties met familieleden in hun gezin van herkomst, hun relaties met (ex-)partners en met hun kinderen. Soms ontmoette ik ook de kinderen kort. In 2000 promoveerde ik op *Met vallen en opstaan: hoe vrouwen en mannen betekenis geven aan geweldservaringen uit hun kindertijd*.

De interviews die Hanny verwerkte, hebben een vaste structuur en zijn compact opgebouwd. Dat maakt de inhoud des te krachtiger. De indrukwekkende verhalen over pijn en vreugde snijden vele specifieke en cruciale levensvragen aan: hoe werken trauma's door van generatie op generatie, op welke wijze praat je met een opgroeiend kind over het misbruik, wanneer en hoe herhaalt het misbruik zich, welke rol spelen angst en bescherming en wat merken de kinderen aan hun ouders gedrag?

Er zijn grote verschillen tussen de verhalen. Sommige kinderen van misbruikte ouders spreken van een liefdevol en warm gezin, maar helaas zijn er ook kinderen die juist zelf opnieuw in armoedige en moeilijke omstandigheden opgroeiden. Hun ouders gingen scheiden, waren verslaafd aan alcohol of seks, soms werden ze ook geslagen. Er is sprake van een intergenerationeel patroon wanneer ook de kinderen in een aantal gevallen weer seksueel misbruikt werden door een stiefvader, een neef of iemand uit de buurt. Soms was de opa, de vader van de moeder, degene die ook de volgende generatie weer

misbruikte en kwam dit geheim pas heel laat aan het licht. Kinderen waren boos dat hun moeder ze gewoon bij opa liet logeren. Schrijnend is ook dat sommige kinderen verwaarloosd en mishandeld werden: ze werden niet gehoord, aan hun lot overgelaten of aangeboden als sekspartner. Maar de overdracht kan ook veel subtieler zijn. De moeder of vader is overbeschermend naar de kinderen, is angstig, heeft geen energie voor contact of trekt juist alle aandacht naar zich toe. Toen een van de geïnterviewden vertelde van het misbruik door haar opa zei haar moeder: “Welkom bij de club.” Soms was er sprake van rolomkering en hadden kinderen het gevoel dat zij voor hun ouder moesten zorgen. Ook hadden enkele mannen de angst om zelf pleger te worden.

Uit het boek spreekt dat spreken belangrijker is dan blijven zwijgen. Maar dit spreken is niet zonder weerhaakjes. “Vertel niet in detail, maar stap voor stap”, zo luidt een advies en: “Heb oog voor de ontwikkeling en het tempo van het kind.” Kinderen willen niet alles weten, maar praat je er niet over, dan voelt het kind toch dat er iets is. De onthulling bracht soms meer begrip en verheldering. Maar ook het vertellen is niet zonder gevaar, omdat het beeld dat het kind heeft van de ouder daardoor behoorlijk kan veranderen. “Zij werd een ‘kwetsbaar persoon’ in plaats van de ‘sterke persoon’”, zegt een van de geïnterviewden over dat slachtofferschap. Dat dubbele beeld van hun ouder als een sterke volwassene en een slaafse, uitdagende, zoekende en kwetsbare persoon is voor veel kinderen (te) ingewikkeld om te verdragen, zelfs als zij volwassen zijn. In mijn proefschrift noemde ik dit het verlangen naar de mythische moeder die ons beschermt en opvangt als we vallen. We willen allemaal graag sterke, liefdevolle ouders, ook en zelfs als dit in de realiteit niet altijd haalbaar blijkt. Dit boek over seksueel misbruik vanuit het perspectief

van de kinderen helpt ons om oog te krijgen voor deze soms pijnlijke waarheden in en tussen generaties door met de nodige voorzichtigheid het gesprek aan te gaan, posities te verhelderen en zo mogelijk banden te herstellen.

Sietske Dijkstra, onderzoeker, docent en voormalig lector
huiselijk geweld

Inleiding

Drie jaar geleden raakte ik als incestoverlever geïnspireerd door een boek waarin volwassen kinderen beknopt aan het woord kwamen over het seksueel misbruikverleden van hun moeder. Het leek alsof er een lichtje in mijn hoofd aanging. Zo had ik nog nooit gekeken naar het effect van het trauma-verleden van een ouder op het leven van een kind en niet eerder had ik hierover gelezen. Het zette me aan het denken: wat heeft mijn verleden voor effect gehad op mijn eigen kinderen? Vertoonde ik afwijkend gedrag of ongewone patronen en hebben mijn kinderen dit ook zo ervaren? En zo ja, heeft dit (nadelig) effect gehad op hen en hoe zij met dingen omgaan?

Als ik terugkijk naar mijn eigen gedrag met betrekking tot mijn kinderen, dan zie ik soms ongewone patronen. Gedrag waarvan ik me toen niet bewust was en waarvan ik nu heel duidelijk kan zien dat dit te maken heeft met mijn trauma dat me gevormd heeft.

Een sprekend voorbeeld is het volgende.

Ik herinner me nog dat mijn man soms met onze twee zonen ging worstelen op het vloerkleed. Dan ging de tafel aan de kant en was het vloerkleed ‘de ring’. De kinderen vonden het prachtig om met hun vader hun kracht te kunnen meten, soms met veel gekerm en geschreeuw. Met mij gebeurde er iets heel anders. Ik kon daar absoluut niet tegen en werd heel onrustig van hun spel. Ik riep dan ook vaak: “Stoppen, jongens, dit vind ik niet leuk!”

Pas jaren later, na het verwerken van mijn trauma, begreep ik dat de spelsituatie voor mij een beeld was van ongelijke krachtmeting. De volwassene was de baas over het kind, door zijn kracht, gewicht en overmacht. In de relatie tussen mijn zonen en hun vader was dit volkomen natuurlijk en normaal gedrag, maar zelf had ik als jong meisje ervaren dat volwassenen uit mijn directe omgeving, sterker en met autoriteit, deze eigenschappen op een onnatuurlijke of -abnormale wijze gebruikten.

En ook het volgende voorbeeld geeft aan hoe krampachtig ik met bepaald gedrag omging.

Als klein meisje ben ik door mijn opa de wc in getrokken met de mededeling: “Kom jij maar eens kijken hoe jongetjes plassen.” Dit heeft me jaren achtervolgd. Ik zag ‘overal’ plassende mannen op straat en daar werd ik heel bang van. Daarom heb ik mijn jongens een strikte regel opgelegd: “Jullie mogen NOOIT buiten plassen, je moet altijd naar huis komen.”

Op een dag kwam mijn kind thuis uit school met de mededeling: “Ik heb iets heel ergs gedaan. Ik moest heel nodig plassen en kon het niet ophouden, dus ik heb onderweg in de bosjes geplast.” Waarop ik compleet door het lint ging en riep: “Wat had ik nou gezegd! Je weet toch dat je dat niet mag!” Nu hij volwassen is, heb ik dit voorval met hem besproken en gelukkig kon hij zich er niets van herinneren. Wat niet wegneemt dat ik het een ongewoon heftige reactie vond van mezelf. Maar ik snapte wel waar het vandaan kwam.

Zo zijn er vele voorbeelden van mijn gedrag die ik kan herleiden naar mijn verleden.

Door mijn ervaring met lotgenoten-werk herkende ik niet

alleen mijn eigen gedrag en patronen, maar waren deze ook heel duidelijk te herkennen bij andere vrouwen met een verleden van seksueel misbruik. Vele van deze vrouwen hebben ook kinderen.

Dit proces van herkennen, realiseren en vragen heeft mij doen besluiten om dit boek te schrijven.

Mijn plan was om kinderen van misbruikte ouders te interviewen. Nu moest ik ze alleen nog vinden. Ik knutselde een flyer in elkaar en nam tien exemplaren mee naar de jaarlijkse *Dag Tegen Geweld*, georganiseerd door de VSK (Vereniging tegen Seksuele Kindermishandeling). Ik ging ervan uit dat daar wellicht een doelgroep mensen kwam die mij misschien kon helpen.

Die dag heb ik de flyers uitgedeeld en na een week had ik twaalf toezeggingen van kinderen die mee wilden werken aan mijn boek. Waarvan een aantal kinderen uit hetzelfde gezin. Dat was in 2012. In de periode hierop volgend werd het aantal personen dat mee wilde werken nog groter. Unaniem was en is iedereen blij om nu eindelijk eens zijn/haar verhaal te kunnen vertellen en te delen. Ik besepte toen pas echt dat dit een onderwerp is waarover nog weinig te lezen is. Misschien wel in de vakliteratuur, maar niet in de vorm van ervaringsverhalen.

Vanuit mijn eigen nieuwsgierigheid heb ik een vragenlijst opgesteld, die ik daarna door een aantal vrienden en professionals heb laten lezen en aanvullen. De verhalen zijn opgedeeld in kopjes/onderwerpen die min of meer in ieder verhaal terugkomen. De onderwerpen zijn weggelaten wanneer ze niet ter sprake kwamen of relevant zijn bij bepaalde personen. Het verhaal is in overeenstemming met de betreffende persoon.

Ook heb ik alle geïnterviewden gevraagd om tips te geven voor ouders, kinderen en buitenstaanders, met het doel om mensen bewust te maken hoe het voor kinderen is om op te groeien bij een misbruikte ouder, en hoe zij het graag zelf hadden gezien. De tips zijn heel persoonlijk en vanuit het hart gegeven. Het ene kind zegt: “Steun je moeder onvoorwaardelijk” en het andere: “Zorg goed voor jezelf en neem afstand van je moeder als het nodig is.”

Een aantal mensen wilde aanvankelijk de antwoorden op mijn vragen per mail geven, maar de grootste groep gaf de voorkeur aan een persoonlijk gesprek om direct te delen over hun jeugd en opvoeding. Later kreeg ik een aantal reacties van de mensen die in eerste instantie een vragenlijst wilden invullen dat ze alsnog liever persoonlijk hun verhaal wilden toelichten, want emoties zijn lastig op papier te verwoorden. Voor mij ook fijn, omdat ik daarbij verder kon doorvragen.

Na een aantal interviews werd me nog duidelijker hoe heftig het trauma van de ouder had ingegrepen op het leven van deze kinderen. Hoe deze ouders ongewone patronen hadden gecreëerd om te kunnen overleven, net zoals ikzelf.

Het boek bevat negentien interviews. Sommige zijn samengevoegd omdat ze het verhaal vertellen van een broer en zus. De verhalen betreffen de kinderen van veertien moeders en twee vaders.

Daarnaast komen er een aantal professionals aan het woord over dit thema.

Pep Degens, trainer, spreker en auteur, houdt vanuit zijn

ervaring als trainer persoonlijke groei een betoog over hechting en loyaliteit.

Marijke Naezer, promovendus aan de Radboud Universiteit Nijmegen, beschrijft hoe misbruikte ouders het ervaren hebben om kinderen te krijgen en op te moeten voeden.

Nelleke J. Nicolai, psychiater en psychoanalytica, schrijft over haar onderzoek naar het verschil tussen ouders met een verleden van seksueel misbruik die hun misbruik wel en niet verwerkt hebben.

Bij Pep heb ik een aantal trainingen gevolgd en ik zie dat hij in zijn werk veel aandacht heeft voor het kind in de trainee. Dat heeft mij erg geraakt en dat is de reden waarom ik zijn expertise ook graag hier aan bod zie komen.

Van Marijkes werk ben ik erg onder de indruk, met name haar onderzoek, waar ze hier ook uit put, over de impact van seksuele kindermishandeling op ouderschap. Ze weet waar ze over praat.

Nelleke heb ik in 2005 benaderd, omdat ik bij haar in therapie wilde toen ik de laatste restjes moest opruimen van mijn eigen verleden. Ik koos voor haar, omdat ik veel van haar had gehoord en gelezen. Ze had het destijds te druk, ze had een te lange wachttijd, en heeft me naar een uitstekende therapeut doorverwezen. Ik ben onder de indruk van haar onderzoeken en ben vereerd dat ze een bijdrage wilde leveren.

Al met al heeft het hele traject van het idee voor dit boek, via het uitdenken van de vorm, de interviews, het opschrijven en het vervolmaken van dit boek met de aanvullingen van de deskundigen drie jaar geduurd. De heftigheid van het onderwerp en de aandacht die het nodig had om alles goed te verwoorden en nog eens terug te laten lezen, vroegen ook

om deze tijd. Het heeft geresulteerd in dit boek, in de eerste plaats door en voor de kinderen van de slachtoffers van seksueel misbruik.

Naast de aandacht voor de slachtoffers van seksueel misbruik heb ik zo een stem willen geven aan hun kinderen, omdat zij moeten weten dat hun pijn er ook mag zijn. De misbruikte ouder kan er vaak niet zijn voor zijn/haar kind(eren) omdat het trauma hen nog te veel bezighoudt.

Dit boek laat zien hoe deze kinderen, te vergelijken met tweedegeneratie-kampslachtoffers uit de oorlog, soms erg beschadigd zijn geraakt en zelf geworsteld hebben om te kunnen overleven. Sommigen van hen zijn zelf seksueel misbruikt, zoals patronen zich vaak herhalen. Anderen zijn er zonder al te veel kleerscheuren doorheen gerold. Maar in alle opgetekende verhalen staat te lezen dat het kind, soms onbewust, is belast door het verleden van zijn/haar ouder. Seksueel misbruik raakt diep!

Ik hoop dat deze verhalen andere kinderen, ouders, opvoeders en hulpverleners kunnen helpen om nog meer inzicht te krijgen in de complexe situaties van opvoeden en opgevoed worden na seksueel misbruik.

Hanny Lynch